УДК 619:636. 2-591. 471.3-591.414
© 2004

КОНЦЕПЦІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЖИТТЄЗДАТНОСТІ НОВОНАРОДЖЕНИХ ТЕЛЯТ

П.М. ГАВРИЛІН,
Б.В. КРИШТОФОРОВА,
доктора ветеринарних наук
Д.М. МАСЮК, І.А. БІБЕН,
кандидати ветеринарних наук
Дніпропетровський державний аграрний університет – Кримський державний агротехнологічний університет

Сформульовано концептуальні підходи до вирішення проблеми підвищення життєздатності новонароджених телят в умовах інтенсивної експлуатації молочної худоби.

Продуктивне скотарство всіх економічно розвинених країн несе істотні втрати внаслідок зниження життєздатності тварин, що знаходяться в одній екологічній ніші з людиною і зазнають постійного впливу інтенсивно діючих антропогенних факторів. [1]

Інтенсивна експлуатація тварин з метою одержання максимальної кількості продукції, використання для цього нетрадиційних штучних кормів, зміна середовища існування з усуненням низки необхідних для нормального росту і розвитку біо- і абіотичних чинників, що особливо характерно для господарств, експлуатуючих високопродуктивну худобу з використанням новітніх технологій, призводить до зменшення тривалості життя і відповідно господарського використання тварин, порушення репродуктивної функції, різкого зменшення життєздатності новонароджених тварин [2].

У тваринницьких господарствах Дніпропетровської області та АР Крим значна частина новонароджених телят занедужує в перші дні життя. При цьому в окремих господарствах до 50 % захворілих новонароджених гине. Перехворілі тварини відстають у рості й розвитку, мають знижену життєздатність, а надалі низьку продуктивність, народжують ще більш слабке потомство. Племінна цінність тварин при цьому істотно знижується, а в багатьох випадках безповоротно губиться, оскільки на сьогоднішній день навіть економічно благополучні господарства не в змозі закуповувати для ремонту стада племінну худобу за кордоном.

Проблема одержання здорових продуктивних тварин набуває особливого значення при впровадженні сучасних технологій виробництва молока в умовах великих тваринницьких комплексів, створення яких є єдиним загальноприйнятим і безальтернативним шляхом насичення ринку відносно дешевою тваринницькою продукцією [3].

Одним з найбільш несприятливих наслідків інтенсивних технологій в скотарстві є поява біологічного феномена – антропогенного "промислового" імунодефіциту, унаслідок чого тварини народжуються, вирощуються й експлуатуються зі значно зниженими адаптаційно-компенсаторними можливостями організму [4].

Результати багаторічних досліджень, що проводились на базі лабораторії ветеринарної неонатології при кафедрі анатомії та фізіології с.-г. тварин Кримського державного агротехнологічного університету, вказують на особливе значення в сучасних умовах продуктивного скотарства зміни стану бар'єрної системи плаценти [5].

Під тиском несприятливих антропогенних факторів підвищується проникність плаценти для високомолекулярних компонентів, що мають антигенні властивості. Порушення антигенної "ізоляції" плоду супро-

воджується істотними змінами морфогенезу органів кровотворення й імунного захисту. Функціональним проявом зміни морфогенезу кровотворних і имунокомпетентних органів є розвиток так званої внутрішньоутробної сенсибілізації організму плоду до материнських антигенів.

Результатом зміни взаємозв'язків у функціональній системі мати–плацента–плід є розвиток неадекватної реакції новонароджених телят на перші порції молозива. Неадекватна реакція на молозиво в новонароджених телят – проблема, що потребує спеціальних досліджень, як ймовірна причина розвитку диспепсії в неонатальный період.

У такий спосіб зниження життєздатності новонароджених телят на нинішньому етапі розвитку скотарства обумовлено насамперед антропогенним пресингом, що виявляється поєднанням їхнього утробного недорозвинення з підвищеною чутливістю иммунокомпетентных структур до білків материнського організму. Низька життєздатність новонароджених телят є однією з основних причин зниження якості продукції скотарства.

Отже, становище, що створилося у скотарстві, вимагає суттєвого перегляду технологічних підходів до вирощування і використання цього виду продуктивних тварин.

Для успішного вирішення існуючих проблем необхідно:

♣ змінити технологічні прийоми ведення скотарства з урахуванням біології виду, особливостей його історичного та індивідуального розвитку;

♣ ліквідувати технологічну спрямованість на вузьку адаптацію виду до модельованих людиною факторів зовнішнього середовища;

♣ оптимізувати кількість особин на визначеній площі для забезпечення гармонізації взаємин чисельності тварин і біологічних ресурсів экосистемы;

♣ забезпечити стабілізацію плацентарного бар'єра для розвитку адекватної реакції новонароджених на антигенні компоненты материнського молозива;

♣ обмежити вплив на тварин екологічно небезпечних факторів, характерних для промислових регіонів України.

Враховуючи викладені проблеми, співробітники лабораторії фізіології та функціональної морфології продуктивних тварин Дніпропетровського ДАУ спільно з науковцями лабораторії ветеринарної неонатології Кримського агротехнологічного університету розробили програму стабілізації та підвищення життєздатності новонароджених телят, що пропонується для використання в господарствах ре'іонів, експлуатуючих високопродуктивну молочну худобу.

Реалізація цієї програми передбачає чотири основні напрямки:

1. Забезпечення "повноцінного" метаболізму у тварин як основи для становлення ефективного плацентарного бар'єра під час вагітності, що передбачає:

♦ дотримання норм годівлі тварин залежно від віку і фізіологічного стану з урахуванням специфіки кормової бази по сезонах року з обов'язковим періодичним аналізом поживності мінерального і вітамінного складу кормів і раціонів;

♦ використання вітамінно-мінеральних преміксів в осінньо-зимовий період на тлі силосноконцетратного типу годівлі для профілактики остеодистрофії, кетозу та жирового гепатозу (за І.П. Кондрахіним [6]).

2. Контроль і регуляцію процесу становлення адекватних реакцій організму новонароджених телят на біологічно активні компоненти молозива, які мають антигенні властивості, що включає:

● проведення оцінки якісних і кількісних показників молозива, його поживної та біологічної цінності;

● профілактику алергічних реакцій організму новонароджених при внутрішньоутробній сенсибілізації до антигенів материнського організму.

Зазначимо, що проблема підвищення чутливості організму новонароджених телят до білків молозива в умовах інтенсивного використання молочної худоби потребує подальших досліджень у напрямках виділення з молозива фракцій імуноглобулінів із визначенням наявності та особливостей сенсибілізації тварин до окремих їх груп; встановлення можливостей здійснення внутрішньоутробної і вдосконалення способів постнатальної десенсибілізації та імунокорекції;

● використання для годівлі новонароджених телят з ознаками сенсибілізації до імуноглобулінів молозива, денатурованого молока і його замінників.

3. Забезпечення максимального ступеня реалізації потенціалу становлення неспеци-

фічної й імунологічної реактивності з метою формування відповідного імунного статусу шляхом впровадження:

♥ "холодного" методу вирощування великої рогатої худоби як виду зрілонароджуючих савців, з перших днів життя – телят в індивідуальних будиночках на відкритому повітрі, дорослих тварин у примішеннях з "полегшеною" конструкцією для їх максимального контакту з факторами природного середовища;

♥ безприв'язного утримання стада з організацією реалізації потреби в русі всього поголів'я, особливо молодих тварин в період інтенсивного росту й розвитку їх життєзабезпечуючих систем;

♥ профілактичних заходів із застосуванням імуностимулюючих препаратів і вітаміно-мінерального "насичення" організму, починаючи з моменту народження.

4. Обов'язкове проведення оцінки організменого статусу новонароджених телят [7] (тестування новонароджених з метою прогнозування їхньої потенційної життєздатності) з метою:

♠ використання для вирощування на плем'я тількі новонароджених із високими показниками життєздатності;

♠ забезпечення диференційованого підходу до годівлі та утримання новонароджених залежно від ступеня їх пренатального розвитку.

Висновки

Основною причиною зниження життєздатності новонароджених телят в умовах інтенсивного молочного скотарства є дія антропогенних факторів, що перевищують функціональні можливості систем, забезпечуючих становлення адаптаційно-компенсаторних реакцій організму корів.

Вирішення проблеми підвищення життєздатності новонароджених продуктивних тварин має бути комплексним, з обов'язковим урахуванням у технології утримання біологічних особливостей виду, що сформувались у процесі їх історичного розвитку, забезпеченням становлення повноцінного плацентарного бар'єра під час вагітності та проведенням оцінки організменого статусу кожного новонародженого з визначенням напрямку подальшого використання.

Бібліографія

1. *Криштофорова Б.В., Максаков В.Я.* Проблеми продуктивного тваринництва в умовах наростаючої дії антропогенних факторів // Вісник аграрної науки. – 1998. – № 6. – С. 31–35.

2. Десять дней, обеспечивающих здоровье и продуктивность / *Б. Криштофорова, П. Гаврилин, Л. Войналович и др.* // Международный агропромышленный журнал. – 1991. – № 6. – С. 64–67.

3. *Криштофорова Б.В., Хрусталева И.В.* Этапы доместикации животных: достижения, последствия, проблемы // Аграрная наука. – 1994. – № 9. – 4. С. 30–33.

4. *Карпуть И.М.* Иммунология и иммунопатология болезней молодняка. – Минск: Ураджай, 1993. – 288 с.

5. *Криштофорова Б.В.* Вірогідні шляхи міграції материнських імуноглобулінів та їх вплив на розвиток плодів і життєздатність неонатальних телят // Вет. медицина України. – 2000. – № 8. – С. 14–15.

6. *Кондрахин И.П.* Алиментарные и эндокринные болезни животных. – М.: Агропромиздат, 1989. – С. 34–104.

7. *Криштофорова Б.В.* Неонатология телят. – Симферополь: Таврия, 1999. – 196 с.